

СЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

УДК 27:94(477) «IX/X»

Коянс А. А.¹, Совков О. О.²

¹ асист. ЗНТУ

² студ. гр.Е-418 ЗНТУ

ПОШИРЕННЯ ХРИСТИЯНСТВА НА РУСІ ДО ХРЕЩЕННЯ

В останній час питання релігії та церкви набули нової актуальності в українському суспільстві. Проблема появи та поширення християнства на Русі до Володимира викликає певний інтерес.

Метою дослідження стало вивчення поширення християнства на Русі до офіційного його запровадження Володимиром у 988 році на основі письмових та археологічних джерел.

Підстави для пошуків ранніх археологічних свідочств про християнство на Русі дають письмові джерела, починаючи зі знаменитого першого східного повідомлення Ібн Хордадбеха (840 рік) про купців-русів, які в Багдаді оголошували себе християнами і платили джизью.

Мотиви «хрещення Русі» присутні і в інших писемних пам'ятках IX ст. – «Житіє» Стефана Сурозького і Георгія Амастридського.

Давньоруські писемні пам'ятки з'являються після офіційного хрещення Русі, в XI ст. Але Початковий літопис доніс до нас автентичні документи X ст. - договори Русі з греками.

В 944 році після чергового походу Ігор приймає грецьких послів в Києві. При укладанні договору руські християни клялися дотримуватися його «церквою св. Іллі» і «чесним хрестом», «не хрещена Русь» клялася зброєю і «обручами». Тексти, донесені літописом, створюють враження рівноправності язичницької та християнської громад в Києві 40-х рр. X ст. Згадка соборної церкви св. Іллі давала можливість дослідникам припускати, що вона була не єдиною, а головною серед київських церков. Тобто ситуація в Києві в принципі відповідала ситуації в інших столицях ранньосередньовічного світу, де були сусідами різні релігійні громади.

Існування київської християнської громади середини X ст. підтверджується і даними археології. Мова йде про знахідки в могилах християнських символів - хрестів. У Києві 3 таких хреста виявлені в двох багатих похованнях знатних жінок, що датуються серединою X ст.

Поширення християнських символів переважно серед жіночих поховань нагадує про ще одну особливість історичної ситуації на Русі. Після смерті Ігоря, що відбулася, за літописом, восени слідом за укладенням договору 944 року, правителькою при малолітньому Святославі стала княгиня Ольга, яка здійснила, на відміну від попередніх їй князів, мирну поїздку до

Константинополя, де вона, згідно з тим же літописом, прийняла хрещення від Костянтина Багрянородного. Ольга була першою правителькою Русі, що прийняла хрещення, але вона не ввела християнство на Русі. Ймовірно, наближені до неї пані наслідували її приклад, чим пояснюється наявність в Києві жіночих християнських поховань, що явно належать до гробниць вищої верстви. Але це не пояснює абсолютне панування християнських символів в жіночих похованнях Х ст. Мабуть, пояснення цього «феміністичного» початку християнізації слід шукати в положенні жінок в язичницькому суспільстві.

О. М Рапов вважав, що сама княгиня Ольга прийняла християнство тому, що не хотіла бути вбитою на похоронах чоловіка, князя Ігоря, за язичницьким звичаєм. Звичайно, це перебільшення - доля жертви на похоронах чекала, судячи за свідченням арабського автора Х ст. Ібн Фадлана, наложниць, а не дружин. Проте, саме наявність наложниць в «сім'ях» скандинавської та руської знаті провокувала особливий інтерес до християнства і створення моногамної сім'ї з боку «законних» дружин, бо наложниці і їхні діти мали право на частку від спадщини. Нагадаємо, що дитиною наложниці був і хреститель Русі - Володимир.

Володимир був язичником, коли захопив Київ в 980 році. Перша його "реформа" - язичницька, встановлення київського пантеону, на чолі якого - традиційний Перун. Положення християн після «реформи», мабуть, було незavidним: наврядчи випадково жереб, який призначав жертву богам, упав на київських варягів-християн, які стали першими руськими мучениками в 983 році. В цей час Володимир починає пошуки нової віри.

Таким чином, письмові та археологічні джерела свідчать про існування християнських громад та поширення християнства в язичницькій Русі як мінімум за століття до офіційного запровадження християнства.